

SS

#3
2024

ZINE

EXTRACTIVISM
EVERYWHERE

STEDELJK MUSEUM

INTRODUCTIE

Het is de missie van elke *Szine* om zich uit te spreken over urgente onderwerpen die zich afspelen rondom het Stedelijk Museum en zijn culturele landschap. In eerdere edities hebben we de laat negentiende-eeuwse culturele en financiële fundamenteën van het Stedelijk onderzocht en vastgelegd hoe alternatieve institutionele mechanismen en ruimtes ontstaan in tijden van conflict. In deze derde editie keren we terug naar een geschiedenis die meerdere gelijktijdige crises heeft veroorzaakt en daarmee het leven van velen – zowel menselijk als niet-menselijk – op meerdere niveaus beïnvloedt. Dan hebben we het bijvoorbeeld over klimaatverandering, milieurampen, economische recessies, ongelijkheid, discriminatie en politieke conflicten. Deze crises staan niet op zichzelf. Ze worden veroorzaakt door extractiesystemen die aanspraak maken op de hulpbronnen van de aarde en menselijke arbeid. Het spreekt voor zich dat niet alle mensen dezelfde verantwoordelijkheid dragen voor de ecologische en sociale crises die we doormaken. Het verleden, het heden en de toekomst van gemarginaliseerde en onderdrukte gemeenschappen zijn stilletjes vernietigd door de op groei gerichte principes van het kapitalisme en slim vermomd als ‘duurzame ontwikkelingsdoelen’. Eindeloze groei is duidelijk niet duurzaam en ook niet wenselijk.

De definitie en *scope* van extractivisme is een multidisciplinaire kwestie geworden. Aanvankelijk koppelden economen extractivisme aan kolonisatie, met name gerelateerd aan het opleggen van een exportgericht extractiesysteem in de lokale, zelfvoorzienende landbouwhandelsnetwerken van Amerika, Afrika en Azië. Volgens econoom en voormalig minister van Energie en Mijnbouw in Ecuador, Alberto Acosta, is extractivisme aanwezig in industriële processen zoals mijnbouw, landbouw, bosbouw en visserij. Dit zijn sectoren die ‘de verwijdering van natuurlijke hulpbronnen vereisen, met name voor de export’.¹ Meer recentelijk hebben milieustudies deze definitie uitgebreid met een sociale dimensie. Journalist Naomi Klein verbreedde

¹ Alberto Acosta, ‘Extractivism and Neoextractivism: Two Sides of the Same Curse’, in *Beyond Development: Alternative Visions from Latin America*, ed. Miriam Lang en Dunia Mokrani (Amsterdam: Transnational Institute;

Quito: Fundación Rosa Luxemburg, 2013), 61–86; Alberto Acosta, ‘Extractivism: The Curse of Plenty’, in *The Routledge Handbook to Global Political Economy Conversations and Inquiries*, ed. Ernesto Vivares (Londen: Routledge, 2020).

extractivisme als ‘een niet-wederkerige, op dominantie gebaseerde relatie met de aarde, waarbij nemen centraal staat’. Hierin wordt het leven gereduceerd tot gebruiksvoorwerp en mensen tot een eindeloze voorraad aan arbeidskrachten.² Deze theorie is aantoonbaar gevormd door een gesprek dat Klein eind 2012 had met de Inheemse geleerde Leanne Betasamosake Simpson. Simpson beschreef extractie als een handeling die ‘alle relaties verwijderd die betekenis geven aan wat er wordt geëxtraheerd’ en waarschuwt dat cultuur, kennis en lichamen ook actief worden toegeëigend om deze extractiesystemen in stand te houden.³ Voor de antikoloniale strijd en gedachtevorming in *Abya Yala* (Latijns-Amerika) is extractivisme gebaseerd op de grootschalige winning van wat het Mondiale Noorden beschouwt als ‘natuurlijke hulpbronnen’, die vervolgens naar elders worden getransporteerd, waarbij de winsten ver van de winningslocaties worden geïnd. We kunnen concluderen dat extractivisme een sociaal en economisch systeem is waar hulpbronnen en spirituele, culturele en menselijke praktijken worden verzameld en toegeëigend zonder restitutie of wederkerigheid. Eenmaal verwijderd van hun oorsprong en uit hun context getrokken, gebruikt het systeem ze om ongelijkheden en machtsonevenwichtigheden die geworteld zijn in het koloniale verleden en heden te behouden.

Vanwege de groeiende economische, sociale en culturele ongelijkheden die wereldwijd worden ervaren, hebben vooraanstaande theoretici verschillende scenario’s voorgesteld die nieuwe economische modellen aanmoedigen. De grenzen van de groei waren in Frankrijk al in 1972 verkend door de filosoof André Gorz, toen hij voor het eerst de term *décroissance* of *degrowth* introduceerde. Het interdisciplinaire concept van *degrowth* wordt gedefinieerd als ‘een sociale en intellectuele beweging die is ontstaan uit de convergentie tussen de kritiek op de ontwikkeling in zuidelijke landen en de kritiek op de consumptiemaatschappij in noordelijke landen.’⁴ Volgens Acosta moet de uitdaging om de

2 Naomi Klein, *This Changes Everything: Capitalism vs. the Climate* (New York: Simon & Schuster, 2014).

3 Naomi Klein, ‘Dancing the World into Being: A Conversation with Idle No More’s Leanne Simpson’, *JA! Magazine*, 6 maart 2013, <https://www.yesmagazine.org/social-justice/2013/03/06/dancing-the-world-into-being-a-conversation-with-idle-no-more-leanne-simpson>.

4 Timothée Duverger, ‘Degrowth: The History of an Idea’, *Digital Encyclopedia of European History*, 20 juni 2020, <https://ehne.fr/en/encyclopedia/themes/material-civilization/transnational-consumption-and-circulations/degrowth-history-idea>.

permanente economische groei te verminderen gepaard gaan met een nieuwe agenda voor landen die hulpbronnen onttrekken. Met zijn *postextractivistische* benadering roept Acosta op tot een ‘focus op het opbouwen van samenlevingen die verankerd zijn in gelijkheid en billijkheid, die ons in staat stellen een ecologisch en sociaal evenwicht te creëren.’⁵ Op een vergelijkbare manier stelt Simpson in het interview met Klein een diepe wederkerigheid voor, gebaseerd op respect, relaties en verantwoordelijkheid om de gevolgen van extractivistische systemen te erkennen en tegen te gaan.⁶ Deze praktijk is een broodnodige reactie op de eindeloze extractie, assimilatie en toe-eigening van hulpbronnen, culturen en kennis die mensen, niet-mensen en onze gedeelde omgeving schaadt. Om deze reden hebben we geprobeerd de praktijk van het postextractivisme te herzien: hoe kunnen we extractivisme opsporen en actief deelnemen aan het opbouwen van alternatieve manieren van samenzijn in deze wereld?

Het wordt duidelijk dat het begrijpen van de waarde en toepassingen van extractivisme ook cruciaal is voor het onderzoeken van een cultureel landschap dat zijn oorsprong deels vindt in de extractie van visuele esthetiek en de bestending van moderne en koloniale idealen. In de culturele sector blijft er een kloof bestaan tussen de genomen initiatieven op het gebied van duurzaamheid en ware dekoloniale praktijken. De eerste wordt gedreven door hervormingsgezinde idealen die ons naar doodlopende wegen leiden en afleiden van de noodzakelijke diepe culturele transformatie. Tegelijkertijd is er een gebrek aan zelfreflectie en begrip van wat een postextractieve praktijk daadwerkelijk inhoudt, buiten theorie en representatie. Zoals het onderzoekscollectief *Gesturing Towards Decolonial Futures* beschrijft, worden de privileges, comfortabelheden en technologieën waar we van profiteren ‘gesubsidieerd door onteigening, onttrekking, verarming, genocides en milieurampen. We kunnen er niet omheen, dus de enige manier is erdoorheen.’⁷

In de afgelopen jaren zijn thema’s als dekolonisatie, milieurechtvaardigheid en gelijkheid internationaal van invloed geweest op tentoonstellingen en publieksprogramma’s van

5 Alberto Acosta, ‘Post-Extractivism: From Discourse to Practice—Reflections for Action’, *Revue Internationale de Politique de Développement* 9 (2017): 77-101, <https://doi.org/10.4000/poldev.2356>.

6 Klein, ‘Dancing the World into Being’.

7 ‘The Gifts of Failure’, *Gesturing Towards Decolonial Futures*, <https://decolonialfutures.net/portfolio/the-gifts-of-failure>.

musea, waaronder die in het Stedelijk Museum Amsterdam. In 2022 introduceerde de tentoonstelling *It's Our F***ing Backyard* tachtig projecten die weergaven hoe ontwerpers alternatieve materialen gebruiken in creatieve processen en hoe de acties van consumenten de uitputting van hulpbronnen beïnvloeden.⁸ Maar hoe kunnen we verder gaan dan representatie en overgaan tot de implementatie van dekoloniale, niet-extractieve praktijken en organisatiemodellen? Op welke manieren reproduceren cultuurwerkers en -instellingen dezelfde omstandigheden die deze crises in de eerste plaats hebben veroorzaakt? En wat is de rol van het museum in het ondersteunen van extractiesystemen?

Om extractivisme in onze dagelijkse bedrijfsvoering te erkennen en te onderzoeken, en te kijken hoe we een evenwicht kunnen bereiken in onze museale praktijken, verwelkomden we de begeleiding van het in Amsterdam gevestigde collectief Towards Post-Extractive Cultures (TPEC). In februari 2023 bood het Stedelijk Museum zich aan om kritische reflectie en publieke betrokkenheid een podium te geven.⁹ Gebundeld in een publieksprogramma genaamd Towards a Post-Extractive Culture onderzocht kunstenaar en onderzoeker Teresa Borasino, samen met verschillende collectieven van kunstenaars en activisten, bovenstaande vragen. De organisatoren nodigden het publiek uit om te komen leren en af te leren. Dit werd gedaan in 'een experimenteel evenement dat nieuwe benaderingen en alternatieven verkent die zullen helpen ontsnappen aan de extractivistische 'valkuil' van het moderne, koloniale, heteropatriarchale, kapitalistische paradigma.'¹⁰ De organisatoren wilden een dieper begrip genereren van de oorsprong en kruispunten van verschillende crises. Tegelijkertijd wilden ze ruimte creëren voor het afleren van de manieren waarop kolonisatie en extractivisme worden geïnternaliseerd in ons lichaam en onze geest, de ingebedde koloniale patronen die schade reproduceren in onze cultuur.

Towards a Post-Extractive Culture is bedoeld om een gevoel van richting te geven, zoals de naam al doet vermoeden. Het

8 Matthew Burgos, 'It's Our F***King Backyard' Urges People to Rethink Climate Crisis and Justice', designboom, 27 mei 2022, <https://www.designboom.com/art/its-our-fking-backyard-05-26-2022/>.

9 Tijdens het driedaagse evenement was het Stedelijk Museum Amsterdam de

eerste twee dagen de gastheer. Op de laatste dag werden de deelnemers ontvangen bij OT301.

10 'Towards a Post-Extractive Culture', Stedelijk Museum Amsterdam, <https://www.stedelijk.nl/en/events/towards-post-extractive-culture>.

dient niet als eindbestemming. Een centrale doelstelling was om de theorie van het postextractivisme in de praktijk te brengen. De belichaamde aanpak van het publieke programma – met diepgaande luistersessies, voorouderlijke rituelen en praktische workshops – centreerde de behoeften en verhalen van de historisch en systematisch onderdrukte gemeenschappen van het Mondiale Zuiden. De stemmen van groepen die al leven in radicale alternatieven voor het dominante levende systeem, op basis van wederkerige relaties tussen mensen, niet-mensen en de aarde, kregen actief het podium. Tijdens de presentatie van het Indigenous Knowledge Center herinnerde Simyuru Tjaaroeme ons eraan dat ‘we terug moeten gaan naar de bron en die kennis moeten verweven in nieuwe samenlevingen.’ Deze en andere verhalen zijn een startpunt en fundament van waaruit alternatieve manieren van leven kunnen worden gebouwd.

Het is nooit een eenvoudige onderneming – het is eerder een ethische puzzel – om mensen te vragen hun kennis openlijk te delen en deze later aan te passen en te presenteren in een museale context. Dit project was geen uitzondering. Hoe kunnen we inheemse en gemarginaliseerde stemmen, ervaringen en praktijken centraal stellen zonder ze toe te eigenen, te assimileren of te belasten? Het toepassen van een postextractivistisch raamwerk roept meer vragen op dan het beantwoordt. Om deze vragen en dilemma’s gezamenlijk te verkennen en te begrijpen, organiseerde het Stedelijk Museum een paar maanden na het publieke programma een actieve luistersessie met enkele van de belangrijkste organisatoren van het programma (pp. 9-25). In dit gesprek spraken manager onderwijs en inclusie Emma Harjadi Herman en conservator vormgeving Amanda Pinatih samen met kunstenaar, onderzoeker en activist Teresa Borasino, wetenschapper en activist Vasna Ramasar, voorouderlijke verhalenverteller Aldo Esparza Ramos en wetenschapper en activist Gustavo García López. In dit gesprek werden hun ervaringen met postextractivistische praktijken en hun betrokkenheid bij de voorbereiding en uitvoering van het programma in het Stedelijk Museum behandeld. In hun bevindingen erkende het team de complexiteit van het organiseren van Towards a Post-Extractive Culture binnen de uitgangspunten van een koloniaal, kapitalistisch en extractief systeem. De planning, programmering en logistiek van het

evenement kregen bijvoorbeeld prioriteit boven het zorgvuldig onderhouden van relaties met vrienden, collega's en deelnemers. Daarnaast werd het programma zo breed dat het een uitdaging werd om dieper in te gaan op de vragen die ermee onderzocht moesten worden. Een tweede editie van het programma is in de maak voor begin 2025. Om deze reden vroegen we de gespreksdeelnemers om na te denken over de geleerde lessen. Ook vroegen we ze om de inherente complexiteiten en tegenstrijdigheden van postextractivisme in de praktijk verder bloot te leggen (pp. 27-33). In deze epiloog zetten we ons in voor een transparante en authentieke weerspiegeling van de implementatie van een dergelijk kader in de culturele sector.

Uiteindelijk blijft de uitnodiging aan iedereen hetzelfde: neem deel aan het bedenken, creëren en uitvoeren van nieuwe manieren van samenzijn, terwijl we de complexiteit van de momenten die zich om ons heen ontfouwen uitzoeken. *Szine 3 – Extractivism Everywhere* probeert een stap te zetten om de praktische toepassing van postextractivisme in een museale context te begrijpen, maar we erkennen dat er nog meer werk moet worden verzet om het museum vanuit zijn fundamentele systemen van wederkerigheid, verantwoordelijkheid en restitutie op te zetten. Voor de toekomst beelden we ons dan ook een anti-extractivisme norm in, om sociale en ecologische rechtvaardigheid niet alleen in musea te bereiken, maar in alle aspecten van het leven.

Teresa Borasino
Quelccaya – Towards Post-Extractive Cultures

Charl Landvregud
Editor-in-chief, Stedelijk Studies

GESPREK: POSTEXTRACTIVISME EXPERIMENTEREN

Deelnemers

Emma Harjadi Herman (EHH)
Amanda Pinatih (AP)
Teresa Borasino (TB)
Vasna Ramsar (VR)
Aldo Esparza Ramos (AER)
Gustavo García López (GGL)

Oorsprong van het postextractivisme

EMMA HARJADI HERMAN Ik herinner me dat ik in het museum zat en dat je belde. Ik dacht: 'O, ik vraag me af wat ze deze keer in haar hoofd heeft.' Je dacht erover om een ruimte op te zetten voor postextractieve culturen. Voorheen was jouw collectief Fossil Free Culture, dat artistieke interventies gebruikte om culturele instellingen onder druk te zetten om te desinvesteren in fossiele brandstoffen, met name gericht op olie- en gassponsoring van culturele instellingen. Kun je ons vertellen over de intentie die je hebt met deze nieuwe richting?

TERESA BORASINO De bedoeling was om verder te gaan dan alleen een focus op fossiele brandstoffen en hun relatie met musea. Ik wilde ruimte maken voor onderzoek en de confrontatie aangaan met het idee van extractivisme. Ons bestaande patriarchale, kapitalistische en koloniale paradigma gedijt op de extractie van wat het Mondiale Noorden beschouwt als 'natuurlijke hulpbronnen' uit het Mondiale Zuiden, en de verplaatsing

1

2

3

4

1 Vasna Ramasar, medeorganisator van TPEC
Stichtend lid van de Core Group van de Global Tapestry of Alternatives Associate Senior Lecturer, Universiteit van Lund, Zweden

“Het globale wordt lokaal, zoals we zien bij de gevolgen van klimaatverandering, en het lokale wordt globaal, zoals we zien bij oorlogen en aardbevingen. Wij streven ernaar om deze verbanden te versterken

tussen tijd, geografie, lokale en mondiale schalen en tussen verschillende realiteiten.”

2 Openingsritueel van Towards Post-Extractive Cultures.

3 & 4 Indigenous Knowledge Center
Onder leiding van Simyuru Tjaaroeme (Awerokana Cultura) en Leander Vermaning (Wasjikwa). Awerokana Cultura en Wasjikwa zijn twee Surinaamse inheemse

organisaties die zich inzetten voor de oprichting van het Indigenous Knowledge Center in Nederland:

“We moeten terug naar de bron. Naar de oorspronkelijke kennis en die verweven binnen de nieuwe samenlevingen. Wij in de diaspora hebben elkaar nodig om over onze oorsprong te leren en onze verhalen te delen. Het is belangrijk voor degenen die zich identificeren als inheems, buiten Suriname, om een fysieke

ruimte te hebben waar onze geschiedenis en verhalen bewaard kunnen blijven zonder de vervormingen die vaak te zien zijn in musea of andere instellingen. Onze gezamenlijke missie is om zichtbaarheid te creëren voor inheemse volken, om te laten zien dat ‘we er nog steeds zijn, ons leven leiden, ons ding doen’.”
– Simyuru Tjaaroeme, vertegenwoordiger van het Indigenous Knowledge Center.

van deze hulpbronnen ten voordele van het Mondiale Noorden. Extractivisme omvat niet alleen de verwijdering van natuurlijke hulpbronnen zoals mineralen en olie, maar strekt zich uit tot mensen, verhalen en culturen. We wilden specifiek onderzoeken hoe extractivisme is ingebed in de westerse cultuur en onze geglobaliseerde samenleving. Tegelijkertijd wilden we alternatieve benaderingen, visies, strategieën en voorstellen inbrengen die ons dichter bij een postextractieve toekomst kunnen brengen.

EHH Wat bedoel je met een postextractieve toekomst?

TB Dit betekent dat we afstand moeten nemen van het huidige extractieve systeem, dat het land en de volkeren van het Mondiale Zuiden plundert en exploiteert zonder dat de oorspronkelijke bevolking daar iets voor terugkrijgt. Extractivisme is overal aanwezig en tot op de dag van vandaag inherent verbonden met kolonialisme. En ik weet zeker dat Gustavo, Vasna en Aldo ook iets kunnen toevoegen aan de definitie van postextractivisme, omdat het een complex systeem is.

EHH Heeft Fossil Free Culture zijn doelen bereikt?

TB We hebben bijna het doel bereikt om een einde te maken aan de sponsoring door fossiele brandstofbedrijven aan culturele instellingen in Nederland. Slechts een paar musea worden nog steeds gesponsord door fossiele brandstofbedrijven, maar dit wordt nu als onacceptabel gezien.

EHH Waarom was het activisme van Fossil Free Culture niet genoeg? Welke volgende stap is er nu nodig?

TB Het werd ons duidelijk dat het doel om een einde te maken aan de sponsoring door fossiele brandstofbedrijven op zichzelf te beperkt was om de culturele transformatie te bewerkstelligen die nodig is om het hoofd te bieden aan de complexe, onderling verbonden crises waarmee we momenteel worden geconfronteerd. Het collectief erkende de beperkingen en complexiteit van het aanpakken van deze problemen vanuit een bevoorrechte positie in het Mondiale Noorden en realiseerde zich dat de weg voorwaarts luisteren naar en samenwerken met stemmen in de

frontlinies van verzet tegen extractivisme en mensen die actief bouwen aan alternatieve, leefbare werelden vereiste. Daarom besloten we ruimte te creëren die de samenkomst van verschillende gemeenschappen die werken aan postextractivisme in hun unieke context zou vergemakkelijken. Ruimte die hen in staat zou stellen ideeën uit te wisselen en hun ervaringen te delen met een breder publiek. Op dit moment wordt Towards Post-Extractive Cultures opgezet als een apart platform.

ALDO ESPARZA RAMOS Ik houd me bezig met extractieve praktijken in onze eigen persoonlijke praktijken. Vaak bekijk ik het vanuit journalistiek oogpunt. Journalisten hebben hun eigen vragen al in hun hoofd. We gaan naar een plek waar iets aan het gebeuren is, maar we denken al te weten wat daar gebeurt; we hebben geen echte relatie met de mensen of het ecosysteem daar. We stellen alleen onze eigen vragen en halen er in feite de antwoorden uit waar we al naar op zoek waren. Vervolgens brengen we deze antwoorden naar het Mondiale Noorden en vertellen we het verhaal in een kader van ons eigen verhaal, ons eigen begrip, zonder open te staan voor wat er daadwerkelijk gebeurt.

In het Amsterdamse collectief Weaving Realities, waar ik deel van uitmaak, is het belangrijk om niet door te gaan naar het volgende populaire gespreksonderwerp, maar om een paar belangrijke vragen te stellen. Hoe raken we echt betrokken bij de strijd, de problemen en de mensen? Hoe draagt ons werk bij aan het Mondiale Zuiden en hoe halen we er niet alleen informatie uit om te kunnen publiceren in het Mondiale Noorden?

VASNA RAMASAR Extractivisme gaat niet alleen over materiële middelen zoals het afpakken van land en grondstoffen van mensen; extractivisme vindt plaats als onderdeel van de kolonialiteitsmatrix. Het gaat over onze manier van doen, onze manier van weten en onze manier van zijn. Het gaat dus ook over de extractie van kennis en wijsheden die uit hun context worden gehaald en gebruikt, en over hoe cultuur op ondoordachte manieren kan worden toegeëigend. Er is zo'n diepe geschiedenis van extractivisme in zoveel aspecten van het leven; we proberen een ruimte te creëren om er mee om te gaan in

de zin van het begrijpen van geschiedenissen en verbanden. We proberen in te zien dat de problemen niet alleen gaan over klimaatverandering of CO₂-uitstoot. Extractivisme gaat over leven, over territorium – iets dat zoveel groter en breder is. Postextractivisme houdt ook in dat we erkennen dat de koloniale manier van organiseren en handelen de verbinding tussen onze intellectuele, rationele zelf en onze emoties heeft verbroken. Geredeneerd vanuit Cartesiaanse dualismen waardeert onze moderne samenleving rationaliteit, wetenschap en logica boven ervaringen en gevoelens. Deze laatste worden verplaatst naar het domein van de kunst in plaats van ze te begrijpen als onderdeel en vormgever van het dagelijks leven.

In het Global Tapestry of Alternatives werken we eraan om de dingen te begrijpen waar ze geworteld zijn, rekening houdend met het feit dat we bouwen aan een pluriversum, een wereld waarin vele werelden passen en waar diversiteit erkend en geprezen wordt. Een deel van het destructieve hegemoniale systeem dat we proberen tegen te gaan, is verbonden met wat wij verstaan onder kapitalisme, kolonialisme, patriarchaat en de dominantie van een moderne westerse wereld waarin individualisme en consumptie bijvoorbeeld de boventoon voeren. Deze systemen hebben geleid tot het soort crisis waar we ons nu in bevinden, en waar we niet in staat zijn om uit te komen. Klimaatverandering is het perfecte voorbeeld.

De verdragen en overeenkomsten tussen landen bewegen ons niet in de juiste richting om het soort opwarming te voorkomen dat zal leiden tot de ineenstorting van een stabiele plek voor mensen om te leven. We hebben andere verhalen nodig, andere manieren om over de wereld te denken, andere mogelijkheden van andere werelden die kunnen bestaan, zodat we andere paden voorwaarts kunnen vinden. En dit gaat hand in hand met het bouwen aan toekomsten die postextractief zijn, waarin zorg, gemeenschap en samen bouwen met de natuur centraal staan.

5

6

5 Felipe Milanez, oprichter van Um Outro Céu, in gesprek met Juliana Xukuru, Yacuna Tuxá, Olinda Yawar en Ziel Karapotó, een collectief van inheemse kunstenaars uit het noordoosten van Brazilië:

“Het Tuxá-volk is een riviervolk. De ouderen van mijn dorp hebben altijd gezegd dat we altijd aan de oevers van de São Francisco rivier hebben gewoond en geleefd, in een complex van eilanden. Het is het water van de rivier dat richting geeft aan onze identiteit, spiritualiteit, onze rituele praktijken

en ons bestaan. Met het voortschrijden van de kolonisatie en invasies verloor mijn volk steeds meer zijn territorium – geschonden door racisme en vervolgd door beschavingsbewegingen die erop staan om de inheemse bevolking uit te wissen. En in dit proces van het stelen van grondgebied, kwam mijn volk terecht op slechts één eiland in de regio van de São Francisco rivier. [...] Als kunstenaar heb ik verschillende creatieve talen gebruikt om om te gaan met de complexiteit van het leven als inheemse LGBT-vrouw in het hedendaagse Brazilië. Ik schrijf, ik schilder,

7

ik illustreer en ik maak van kunst een pijl in een antiracistisch hulpmiddel voor de strijd.”
— Yacunã Tuxá, beeldend kunstenaar van de Tuxá-volkeren in het noordoosten van Brazilië

“Ik geloof dat mijn lichaam, dat de erfenis van mijn voorouders draagt, deel uitmaakt van een grotere beweging. Ik put vaak uit deze verbinding om te spreken over andere werelden en levende wezens, vooral in de context van cultuur, die vaak over het hoofd wordt gezien of genegeerd. Ik geloof echter niet dat wij, inheemse

volken, de wereld kunnen redden. Er bestaat een misvatting dat inheemse volken de redders van de wereld zijn.”
— Olinda Yawar Tupinambá, kunstenaar en filmmaker van de Tupinambá en Pataxó Hãhãhãe volken in Brazilië.

6 Teresa Borasino, medeorganisator van TPEC, kunstenaar-onderzoeker en medeoprichter van Fossil Free Culture. Tijdens haar performance *Ausangate: a gaseous cosmology*.

7 Dizzi Geetha, geluidskunstenaar tijdens het slotritueel.

Experimenteren in het Stedelijk Museum

EHH Veel van de culturele instellingen waarmee je als Fossil Free Culture in contact bent gekomen, hebben gereageerd op oproepen van activisten door te denken: ‘Hoe kunnen we onze ecologische voetafdruk verkleinen en betere relaties aangaan met verschillende gemeenschappen?’ Is dat een antwoord op deze uitdaging?

TB Postextractivisme vraagt om een radicale transformatie van het hele paradigma, waarmee de wortels van het probleem echt aangepakt worden. In het geval van het museum blijft het stimuleren van CO₂-neutraliteit of duurzaamheid aan de oppervlakte, aangezien die veranderingen het groene kapitalisme bevorderen en niets te maken hebben met dekolonisatie of anti-extractivisme.

AMANDA PINATIH Was het symposium in het Stedelijk een poging om die ruimte te creëren?

TB Met het symposium werd een poging gedaan om het museum bij het bepalen van wat wel of niet tot kunst en cultuur behoort buiten spel te zetten. Het museum is een symbool van het imperialisme. Het is als een autoritaire kracht. Wij wilden dat decentreren, terwijl we verhalen en stemmen centreerden die meestal in de marge worden gedruwd en koloniale structuren uitdagen.

AER Het is natuurlijk ook wel belangrijk om te melden dat een van de belangrijkste koloniale kenmerken van het museum het maken van onderscheid is, bijvoorbeeld tussen kunst en ambacht of tussen geschiedenissen en andere verhalen. Er worden geen herinneringen verzameld.

VR Musea zijn ook medeplichtig, omdat ze uiteenlopende objecten uit verschillende culturen en samenlevingen verzamelen om deze tentoon te stellen. We moeten daarnaast de bredere context van de culturele sector in ogenschouw nemen, in de zin van wat deze waardeert, hoe deze handelt drijft en hoe deze zaken uit hun context haalt. Zijn deze praktijken puur bedoeld voor ethisch genot, terwijl ze de diepe culturele, sociale en spirituele betekenis van artefacten uitwissen?

AP Waarom was het dan voor jou belangrijk om dit evenement te organiseren met specifiek een symposiumstructuur?

TB Het zag eruit als een symposium, maar het was niet echt een symposium.

AP Wat was het dan voor jou?

TB We speelden met het idee van ‘*unconference*’, om te experimenteren met het ongedaan maken van de eenzijdigheid van het geven en consumeren van informatie. We probeerden een ruimte te creëren voor meer participatie, wat moeilijk was binnen de intrinsieke structuur van het museum. We wilden ruimte maken voor workshops, voor ceremonies, voor rituelen; ruimte om te delen. Hierbij zou het onderscheid tussen publiek en spreker worden opgeheven. Het was een experiment.

EHH Een van de uitdagende aspecten van dit experiment is dat jullie ons als museum hebben uitgedaagd en jullie, denk ik, jezelf als collectief uitdagen om af te zien van de druk van het hebben van een oplossing – om in plaats daarvan ruimte te houden voor de rommeligheid van het onderzoeken van deze kwesties. Dat is vooral moeilijk omdat de urgentie van waar we mee te maken hebben duidelijk is, dus het enige wat we willen doen is het beter maken. Ik bleef maar denken: ‘Ja, maar wat doe ik hiermee?’ Herken je dat?

TB Ja, absoluut. Het is ongemakkelijk om niet te weten wat we doen en geen duidelijk pad voorwaarts te hebben. We wilden een ruimte creëren om die vragen een plek te geven en met het ongemak om te gaan dat voortkomt uit ons onvermogen om dit enorme probleem ‘op te lossen’. Het is duidelijk dat kortetermijnoplossingen nauwelijks effect hebben. We moeten onszelf als mensen decentreren, maar ook als generaties. De transformatie die we zoeken zal zich geleidelijk ontvouwen over meerdere generaties en zal ontstaan door het ontwikkelen van geheel nieuwe manieren van samenleven. Onze bedoeling was om een ruimte te creëren om te leren en vragen te stellen, niet om antwoorden te geven.

EHH Dat is het punt: het probleem is zo enorm. Waar hebben we het eigenlijk over? Sommige mensen zullen vragen: 'Oké, maar wat zijn dan de oplossingen?' terwijl anderen zeggen: 'Het heeft geen zin, het is te groot, we kunnen niets doen.' Het stellen van deze vragen en intergenerationeel denken, bieden natuurlijk geen directe oplossingen, maar zou het mensen niet op z'n minst een beetje hoop kunnen geven om niet op te geven?

TB We hebben allemaal verschillende manieren om te reageren. Het een mag het ander niet uitsluiten, want kortetermijnoplossingen zijn ook belangrijk, zolang ze ons niet afleiden van de grotere veranderingen die nodig zijn.

AP Gustavo, waarom was het voor jou belangrijk om dit experiment in een museum te doen? Wat waren je eerste gedachten toen Fossil Free Culture iets begon te organiseren?

GUSTAVO GARCÍA We wilden het museum uitdagen, het openstellen voor moeilijke gesprekken en stemmen die nodig zijn voor postextractieve culturen. We verkenden verschillende termen en manieren van denken over dit evenement. Naast 'unconference' dachten we ook na over 'ontmoetingen' of 'festivals', woorden die ook in andere ruimtes waarin we werken worden gebruikt. Ik denk dat er een verkenning was van het potentieel, maar ook een erkenning van de beperkingen van musea als ruimte. We waren ons bewust van sommige risico's en namen deze ook als een manier om onszelf uit te dagen.

Misschien hebben we de moeilijkheden onderschat. Een voorbeeld hiervan is het uitnodigen van mensen om mee te doen, omdat het een ruimte was die op een bepaalde manier gesloten aanvoelde. Als organisatoren en presentatoren moesten we door het beveiligingssysteem van de personeelsingang. Maar in brede zin hebben we nagedacht over de uitdagingen van het overstijgen van de historische barrières die musea hebben opgeworpen als zijnde een bevoorrechte en 'witte' ruimte.

Ik denk echter dat we op zoek waren naar deze uitdagingen. Om ons begrip en onze praktijk van hoe we culturen voorbij het extractivisme kunnen bevorderen te verdiepen, moesten we ze verkennen en onder

8

11

9

10

9 Weaving Realities, een collectief bestaande uit Aldo Esparza Ramos en Yuchen Li, medeorganisatoren van TPEC. Tijdens hun workshop Thinking – Feeling with a Living Earth.

9 Abdelfattah Abusrour, oprichter en

directeur van Alrowwad Cultural and Arts Society, gevestigd in het Aida-vluchtelingenkamp Bethlehem in Palestina.

10 Abdelfattah Abusrour tijdens zijn workshop 'Beautiful Resistance: a creative way to build the peace inside within'.

11 Sarah Amsler, queer, eco-sociaal onderzoeker, schrijver, dichter, onderwijzer en lid van Gesturing Towards Decolonial Futures. Tijdens hun workshop Storytelling for Post-Extractive Futures.

“Hoe kunnen we onszelf, wie we ook zijn/welke positie we ook innemen zijn, gevoeliger maken en beter in staat om te ontvangen, om ons af te stemmen op andere manieren van kennen op manieren die deze schade niet reproduceren?”

18

ogen zien. Want alleen in tegenspraak, alleen in spanning, alleen in verschil, kun je echt leren. Ik denk dat we in die zin gegroeid zijn als groep en in het delen van ruimtes met andere organisaties. Het was een belangrijke leerervaring, waarin nederigheid centraal stond en waarin we onze toewijding aan het werk dat we willen verrichten voor een postextractieve toekomst verder hebben verdiept.

AP Zou je iets meer kunnen vertellen over deze les in nederigheid?

GG Erkennen dat we de uitdagingen van dekoloniaal, post-extractief cultureel werk in dominante instellingen onderschatten, terwijl we overschatten hoe dekoloniaal en radicaal we zelf zijn. En inzien dat hier risico in schuilt. Nederigheid is dus het erkennen van de tegenstrijdigheden die we in ons dragen. Vaak zitten we daar niet mee. We geven niet genoeg ruimte en tijd aan dit proces, zoals Melissa ook stelde. Zoals de Zapatistas zeggen, moet dit proces langzaam gaan en zijn blik naar binnen richten, zoals de slak. We moeten blijven werken aan onszelf, aan ons collectief, maar hiervoor hebben we ruimte nodig en moeten we vertrouwen opbouwen en écht luisteren. Geen enkel evenement kan deze kwesties onmiddellijk aanpakken, wat de continuïteit van dit soort collectieve interventies essentieel maakt.

AER Waarom hebben we deze koloniale structuur gekozen om dit soort experimenten te doen, zoals ik het eerder noemde? Ik denk dat het belangrijk is om uit deze koloniale manier van denken te stappen, om het museum als een object en een werkwoord te zien. Hoe kunnen we het museum gebruiken om iets anders te doen? Hoe kunnen we een koloniaal instrument gebruiken voor dekoloniale doeleinden?

Ten eerste konden we het museum gebruiken om mensen samen te brengen; kunstenaars zijn normaal gesproken niet aanwezig in de museumruimte. Voor ons was dit belangrijk omdat saamhorigheid helpt in de strijd die zich afspeelt in het Mondiale Zuiden. Ten tweede, hoe kunnen we al deze soorten oplossingen, al deze soorten strijd, samenbrengen? De pijn delen is het begin van genezing. Hoe kunnen we dit samen doen en elkaar aanmoedigen?

We wilden het museum zien als een platform, als een medium om samen te komen. Zoals gezegd, we kunnen niet alles veranderen. We kunnen zelfs onze partners, onze broers en zussen of onze eigen ouders niet veranderen. We kunnen alleen onszelf veranderen. Het is belangrijk om te weten dat we alleen voor onszelf kunnen handelen. Hoe kunnen we in dit geval bestaande hulpmiddelen voor een ander doel gebruiken? Hoe kunnen we ze opnieuw gebruiken? Dit was een grote motivatie voor mij.

Dit evenement was een kans voor ons omdat we samenkwamen met verschillende perspectieven en worstelingen uit het Mondiale Zuiden. Hoe kunnen we bijdragen of samenwerken? Wat doen jullie? Wat doen wij? Wat kunnen we samen doen? Vervolgens konden we het platform van het museum gebruiken om deze relaties tot stand te brengen en een ander netwerk te creëren. Natuurlijk is het leuk dat het publiek ook geïnspireerd wordt, maar dat is niet het hoofddoel.

EHH Het belangrijkste experiment en de uitdaging voor het museum was dat het een platform en ondersteuning kon bieden om bepaalde doelgroepen en infrastructuren samen te brengen. We begonnen hieraan met de intentie om de controle aan anderen te geven. We wilden ook rekening houden met de machtsdynamiek in het beschermen van de autonomie van de medewerkers over de inhoud en het proces. Tegelijkertijd waren we op zoek naar een bepaald niveau van betrokkenheid en probeerden we de juiste balans te vinden, zodat het evenement geen herhaling werd van gewoonten waarbij het museum ruimte maakt voor een gesprek, het in een boekje zet en vervolgens zegt: 'Hartelijk dank.'

VR Voor mij is het museum om een aantal redenen een belangrijke ruimte geworden. Ten eerste is het een meer algemene ruimte en ben ik het eens met de dingen die Gustavo en Aldo al zeiden, maar het bereikt ook een publiek dat zich misschien niet op dezelfde manier bezighoudt met extractivisme en kolonialiteit. We hebben ook geprobeerd om meer gemarginaliseerde mensen in bevoorrechte ruimtes zoals musea te brengen, iets wat we wilden in deze ontmoeting. Achteraf gezien zijn we daar niet zo goed in geslaagd als we hadden gewild.

Ik denk dat kunst ook een belangrijke rol speelt in het soort multi-crisis of polycrisis waarin we nu leven. Het gaat om de ruimte voor verbinding. Het is een ruimte om op een meer persoonlijke manier met de crisis om te gaan, maar het gaat ook over het opbouwen van heterotopische denkbeelden. We kunnen kunst gebruiken om ons andere toekomsten voor te stellen en om te beginnen met het bouwen van paden naar deze toekomsten. Kunst biedt een methode om creativiteit in het denken te introduceren, waarmee we oplossingen kunnen vinden die verder gaan dan het huidige systeem waarin we opgesloten zitten. Creatieve ruimtes het bewonen van deze plekken en hopelijk ook het veranderen van de manier waarop dingen in de toekomst in die ruimtes gebeuren, zijn op die manier krachtig. Tot slot vormen deze ontmoetingen ons allemaal via de interactie met de ruimte, de kunst en met elkaar. Door Post-Extractivist Futures in de ruimte te brengen, geven we vorm aan hoe we over de toekomst kunnen denken.

AP Je noemde heterotopische denkbeelden. Kun je uitleggen wat dat zijn?

VR Op dit moment leven we in een wereld die gedomineerd wordt door een bepaald verhaal en door bepaalde culturele, wetenschappelijke of kennisnormen. Ik denk dat de culturele sector en kunst belangrijk zijn om mensen te helpen uit dit dominante verhaal en denkpatroon te stappen. Op die manier kunnen ze zich beginnen voor te stellen hoe andere werelden eruit zouden kunnen zien, hoe andere manieren van leven eruit zouden kunnen zien. Het is niet bedoeld om te romantiseren wat er gebeurt in Inheemse en traditionele gemeenschappen, maar het is om te zeggen dat we ook ons eigen verhaal of onze eigen realiteit kunnen creëren – of dat nu gebeurt door middel van solidaire economieën en gemeenschappelijkheid in verschillende delen van Europa, *degrowth* of andere ideeën. Heterotopische denkbeelden bieden ons het idee dat er veel meer verhalen te vertellen zijn dan alleen het destructieve, dominante verhaal van dit moment. Door middel van deze verschillende verhalen zouden we duurzamere denkbeelden en manieren om op de wereld te leven kunnen vinden.

AP Wanneer je zo'n experiment in het museum uitvoert, waarbij je de koloniale hulpmiddelen gebruikt voor dekoloniale doeleinden, zijn er risico's aan verbonden. Welke uitdagingen kwam je tegen bij het organiseren van dit symposium? Wat gebeurde er tijdens de dagen van het symposium zelf? Kun je ons ook vertellen wat er goed ging, wat er is geleerd en wat het meest zinvol was?

GG De pijn die het Mondiale Zuiden nu ervaart door de globalisering van de klimaatcrisis, veroorzaakt door de geprivilegieerde delen van de wereld, is dezelfde pijn die ook bekend is uit andere situaties die zijn ontstaan door oorlogsuitbuiting. Dit is een inter-generatieel trauma; deze trauma's zitten diep. Ze vormen hoe we zijn op manieren waar we ons niet eens bewust van zijn, omdat we er geen ruimte voor geven. Ik denk dat veerkracht als reactie op alles wat generaties lang is geleerd en niet vergeten hoe we die trauma's nu moeten overwinnen een uitdagende taak is – vooral voor de mensen die het meest hebben geleden in deze wereld. Sundus Abdul Hadi, een Iraakse kunstenaar en curator, noemt dit 'diepgewortelde gemeenschappen'. Ze stelt voor om marginalisatie en uitbuiting af te keuren en in plaats daarvan de term diepgeworteld te gebruiken, om te benadrukken dat deze gemeenschappen geworteld zijn in voorouderlijke gebieden en levenswijzen. Deze gebieden zijn steeds minder geïsoleerd of afgescheiden van het kapitalistische web dat zich nu bijna overal heeft uitgebreid. We willen dit systeem overstijgen en een postextractieve toekomst bewerkstelligen. Daarvoor moeten we ontleren en opnieuw leren. Dit vereist toewijding, discipline en zelfreflectie. Hiervoor hebben we ruimtes van wederzijds vertrouwen nodig, waar we onszelf kunnen laten zien zoals we waren en zoals we zijn, met al onze mislukkingen, met alles wat we hebben bereikt en met al onze geschiedenissen in al hun facetten. Om dat echt te kunnen delen in een ruimte is er een mate van intimiteit nodig die tijdens het proces wordt bereikt. In de praktijk was een van de uitdagingen die we bespraken dat we geen tijd hadden om elkaar te leren kennen, te discussiëren en te luisteren naar elkaar. Dit was een van de belangrijkste zaken die steeds weer naar voren kwam tijdens onze bijeenkomsten, zelfs al voor het evenement. Ook was dit een uitdaging voor financiers, ondersteunende partijen en musea die wilden samenwerken om de benodigde middelen en capaciteit te

bieden, zodat we meer ruimte en tijd zouden hebben en niet slechts twee dagen. Tegelijkertijd konden we door het risico te nemen het evenement toch te organiseren zaadjes planten voor de toekomst. Een toekomst waarin we doorgaan met wandelen, omarmen, samen inspireren en samen bouwen aan die postextractieve wereld die we voor ogen hebben.

AER Nu is het gebruikelijk om te zeggen dat we geen oplossing voor het probleem kunnen vinden met dezelfde mentaliteit die het probleem in de eerste plaats heeft gecreëerd. Hoe leren we om uit onze mentaliteit te stappen? Het is belangrijk om te beginnen met luisteren; het is belangrijk om te leren van andere kennissystemen, van andere klimatologen. Op die manier, zoals Vasna zei, is het niet alleen het romantiseren van Inheemse levenswijzen, maar je ook echt afvragen hoe we ons verhouden tot de grond waarop we staan. Hoe verhouden we ons tot het water dat we drinken? Hoe verhouden we ons tot elkaar – niet alleen via kapitalistische of transactionele relaties? Hoe leren we elkaar kennen – niet alleen als curatoren en kunstenaars, maar als mensen die alternatieve oplossingen proberen te vinden voor onze worstelingen?

Het is een uitdaging om de normale manier van handelen opzij te zetten. Hoe kunnen we de kunst bijvoorbeeld uitdagen om niet te handelen als een extractieve praktijk? Hoe kunnen we het anders doen? Hoe kunnen we deze praktijk transformeren? Dit kan allemaal door van elkaar te leren en elkaar aan te moedigen. Ik had het over hoe we ons tot water kunnen verhouden – om water te begrijpen als een levend wezen, om vragen te stellen en om onszelf als water te zien. Een workshop die we tijdens dit evenement hielden, was gericht op de vraag: hoe verhouden we ons tot de rivier de Amstel, die door Amsterdam stroomt en leven geeft? Hoe verhouden we ons tot de regen en het geheugen?

Als we ons op een andere manier tot water verhouden – zoals Inheemse mensen doen, als een levend iets, als een deel van ons, als ons denken, water als gedachte, de gedachte van de natuur – en naar onszelf kijken als een deel ervan, dan beginnen we onze eigen werkelijkheid op een andere manier te begrijpen. Ik denk dat dat het doel ervan is. Het is belangrijk om uit de

monoloog van de westerse mentaliteit te stappen. Westerse denkers verwijzen naar andere westerse denkers, binnen het westerse perspectief in een westerse taal. Zo komen we er nooit uit. Het is belangrijk om naar andere kennis te luisteren. In dat opzicht vind ik dit evenement geslaagd. Natuurlijk kunnen we niet iedereen pushen om in dezelfde mate te luisteren, maar voor de mensen die wel degelijk luisteren was het een goede stap.

Natuurlijk waren er ook veel andere beperkingen. Vanuit een toeschouwersperspectief zie ik bijvoorbeeld altijd een beperking in kunstruimtes, omdat mensen er al met een vooropgezet idee naartoe komen. Het is moeilijk om los te komen van deze paradigma's, wat de organisatie geacht wordt te doen, hoe het publiek van een kunstevent geacht wordt zich te gedragen, te handelen en te zijn. Hoe kunnen we van deze 'normale' manier van doen loskomen en het anders doen? We kunnen mensen niet simpelweg uitnodigen in een kunstruimte en zeggen: 'Nee, verwacht dit niet; doe iets anders.'

AP Absoluut. Mensen waren bang om zelfs maar op de zitzakken te gaan zitten en dichterbij te komen. Ze waren terughoudend.

AER Hoe dan ook, het is een leuke manier om een uitnodiging te sturen. De uitnodiging was dan ook niet bedoeld om de ruimte te activeren, maar om uit de rol van publiek te komen en te proberen deel te nemen. Ook de poging om elkaar te leren kennen was een goede. Natuurlijk hebben we altijd meer tijd en ruimte nodig om te praten.

Hoe gaan we verder?

AP Voortbouwend op wat Aldo net zei: Als je meer tijd of meer ruimte had, wat zijn dan de volgende stappen? Hoe bouwen we van hieruit verder?

VR Ik denk dat dat een van de dingen is die we altijd willen doen, toch? Dromen en meer dingen bedenken die we zouden kunnen doen. Als ik terugkijk op een paar dingen die Aldo zei en

waar we misschien een beetje in gefaald hebben, dan is het dat mensen toeschouwers waren in plaats van dat we het samen bouwen volledig omarmden. Ook de tijd die we hadden om dat te doen, om mensen te leiden naar volledige onderdompeling, deelname en eigenaarschap met voldoende uitleg, het opzetten van het moment en de toon voor die omgeving, daar schortte het wat aan. Er zijn een paar inleidende zaken die we anders hadden kunnen doen om het veiliger te maken en een plek te creëren waar mensen actiever kunnen zijn.

Ik denk dat ik het ook leuk zou vinden om hier nog een keer naar te kijken, maar dan met een andere blik en lens, met een focus op meer dan alleen wat er in de meerderheidswereld of het Mondiale Zuiden gebeurt. Laten we ook kijken naar de uitdagingen en problemen van Nederland en Europa, de ruimtes van hoop en kansen en het bouwen dat hier kan gebeuren; een gesprek voeren aan beide kanten van de kloof.

We hebben dat tot op zekere hoogte geprobeerd met een aantal gemeenschappen uit Nederland die deelnamen aan het symposium. Ik denk dat er ook ruimte zou moeten zijn om meer na te denken over onszelf als vertegenwoordigers van verandering en hoe we dat doen op een meer interactieve manier, simpelweg dezelfde punten als Gustavo en Aldo, tijd hebben om het langzamer op te bouwen en elkaar te leren kennen. Alleen al gebaseerd op deze ervaring zouden we het de volgende keer anders doen, hopelijk effectiever. We hebben één kans gehad om samen te werken en dat schept banden, waardoor een proces is gestart van samen leren en creëren. Ik denk de dingen die ik vooral anders zou hebben gedaan de volgende zijn: (1) de ervaring zo opbouwen dat we mensen met iets meer begeleiding in het proces uitnodigen; (2) de blik een beetje naar binnen richten in plaats van alleen naar het Mondiale Zuiden; (3) de keuzevrijheid van mensen activeren.

EHH Welke rol is daarin weggelegd voor het Stedelijk Museum en andere culturele instellingen?

TB We waren ons bewust van het risico dat het zou kunnen worden gebruikt als een initiatief voor *'decolonial-washing'* en

hebben dit besproken. Mede vanwege de rol van het museum als platform wisten we niet precies hoe het museum zich in het proces kon inlaten en of het museum bereid was om zich op een diepere manier in het proces te betrekken. We hebben niet de nodige tijd en ruimte gehad om te bespreken wat de betrokkenheid van het museum op de langere termijn zou kunnen zijn. Ik ben bijvoorbeeld blij dat we dit gesprek nu voeren en dat het gesprek over een diepere betrokkenheid niet eindigde bij dat eenmalige evenement.

EHH Ik ben het eens met de perspectieven die je schetst, Vasna, over hoe we deze inspanningen voortzetten, of hoe jouw collectieven deze inspanningen voortzetten. De vraag is dan hoe een instelling als het Stedelijk Museum dat ondersteunt en daar zinvol mee omgaat. We zijn er nog niet helemaal uit, maar ik sta open voor ideeën. We proberen te leren van gesprekken zoals deze: wat is nuttig?

VR Wat ik ook graag had willen doen, was hetzelfde gesprek voeren dat we nu voeren, maar dan met omgedraaide rollen. Dus in plaats van dat het Stedelijk de vragen stelt, stellen wij (de collectieven) de vragen. Zo krijg je een leerproces van beide kanten.

AP Absoluut.

TB Absoluut.

GG Een ander onderwerp om aan te werken is hoe deze culturele instellingen als dominante cultuur, de witte ruimte en de rijke ruimte ongedaan gemaakt kunnen worden. Er is een manier om de museumruimte binnen te gaan, maar er is ook een andere manier om het museum naar buiten te brengen. Laten we naar het leven buiten het museum kijken en laten we de ideeën en discussies die we in een afgesloten ruimte voeren nu ook naar andere ruimtes brengen. Dat hebben we een beetje gedaan. We deden dit in een culturele instelling en in andere, meer zelfbeheerde, totaal verschillende autonome culturele centra.

Er wordt veel gevraagd van die gemeenschappen in de frontlinies van bewegingen om verandering teweeg te brengen. Precies dat maakt nou ook deel uit van de koloniale logica. Er wordt vanaf de

zijlijn naar ons geroepen: ‘ga maar vechten’. Teresa had het erover dat klimaatactivisten in Portugal gemotiveerd werden om een meer positieve toon aan te slaan. Ik heb dezelfde soort zelfkritiek gehoord: ‘wij zijn in de bevoorrechte wereld; wij moeten gaan. Wij moeten hier de veranderingen leiden en wij hebben de middelen om dat te doen.’ Ik geef ze geen ongelijk; er is zoveel rijkdom en zoveel macht om dit te bewerkstelligen, maar er is geen wil vanwege het systeem. Wat zijn de taken die musea op zich nemen en hoe gaan ze dat werk voortzetten?

Wat ons betreft, ja, je zei dat het een vonk was, zelfs aan het einde van de laatste avond, toen we na een moeilijk gesprek nog tijd hadden om samen tijd door te brengen en het gesprek en de verweving op een ander niveau voort te zetten. Verwevenheid is ook iets dat je alleen samen kunt bewerkstelligen. Maar het vereist ook individueel werk. We moeten eerst voor onszelf zorgen voordat we aan het collectief kunnen denken. Het is aan ons allen om op alle niveaus steeds weer de samenwerking op te zoeken. Ik denk dat aanwezigheid een van de lessen is die ik heb geleerd door deel te nemen aan *Towards Post-Extractive Cultures*. Aanwezigheid bij andere processen van het organiseren van ontmoetingen en ruimtes waar mensen aanwezig zijn – niet alleen in fysieke zin, maar door er mentaal echt te zijn en je op dat moment in te zetten voor dat proces.

Een laatste ding over de beweging is – omdat ik het belang benadrukte van het geven van een stem aan al deze stemmen – dat ik denk dat we nog verder kunnen decentreren: niet zeggen wie de vragen stelt, wie het organiseert; doorgaan met uitbreiden en inclusiever zijn vanaf het begin van het organisatieproces.

TB Om daar nog aan toe te voegen, het was onze bedoeling om ons evenement, onze middelen en ons platform te gebruiken om bewegingen en groepen in het Mondiale Zuiden te ondersteunen. Het uitgangspunt was: wat is de behoefte en hoe kunnen we die behoefte ondersteunen op basis van hun voorwaarden, niet op basis van onze eigen voorwaarden? Het ontbrak ons aan tijd, eerdere ervaring en relationele basis om dit goed te kunnen doen. Het effectiever integreren van deze aanpak in de komende editie is de volgende stap voorwaarts.

12

13

14

12 *Automated Slut*. Optreden van Arhanghela. Ze is lid van Giuvlipen, het eerste onafhankelijke Roma-feministische theatergezelschap in Roemenië.

13 & 14 Slotceremonie door Olivia Biswane. Via haar biologische voorouders Lokono (Arawak) en Kalinja (Caraïb) heeft ze de erfenis van Semetse/Pyai

overgedragen gekregen. De Semetse/Pyai verwijst naar de spirituele leider in de voorouderlijke traditie.

EHH Ligt de volgende editie in het verschieft?

TB Dat weten we nog niet, maar de bereidheid is er.

AP Aldo, wat vind jij van dit idee voor de volgende stappen, de rol van het museum in de toekomst?

AER Ik denk dat musea nodig zijn. Ze waren een deur naar koloniale, hegemoniale systemen en denkwijzen, maar ze zijn ook een deur naar buiten. Ik denk dat we musea nodig hebben om ons te vertellen dat we geen musea meer nodig hebben. Ik bewonder dit in veel andere culturen waar ze geen musea hebben en in plaats daarvan kennis delen door middel van festivals of andere soorten evenementen. Wij zijn ons hier eigenlijk helemaal niet van bewust omdat wij zo geconcentreerd zijn op het museum. Ik denk dat het tijd is om het museum in zijn huidige vorm de deur te wijzen. Ik hoop dat we in staat zijn om andere ruimtes te creëren die mensen in staat stellen om uit de rol van publiek of toeschouwer te stappen en iets meer deelnemer te worden. Ook terugkijkend: ik hoop dat het niet een eenmalig ding blijft, maar dat het iets wordt waar we allemaal van elkaar leren en met elkaar in verbinding staan. Ik vind het iets geweldigs om na te streven.

EHH Teresa, mogen we jou vragen om dit gesprek af te sluiten met een van jouw mooie voorbeelden van composteren als een manier om te reageren op extractivisme?

TB Composteren is een krachtige metafoor, omdat het de immense schade erkent die we collectief hebben aangericht. We kunnen ons er niet uit terugtrekken of de rommel vergeten. Om de rotzooi in de wereld om te zetten in iets nieuws is veel en moeilijk werk nodig en dat proces brengt pijn en ongemak met zich mee. Maar we kunnen dit niet overslaan en meteen naar oplossingen grijpen. Composteren betekent herstellen, genezen en regenereren. Misschien is de belangrijkste vraag wel: hoe composteren we de giftige aarde tot vruchtbare grond voor een wereld waarvan we diep van binnen weten dat die mogelijk is?

15

18

15 Yazan Khalili, kunstenaar en lid van The Question of Funding, een groeiend collectief van culturele producenten en gemeenschapsorganisatoren uit Palestina. Tijdens hun workshop The Question of Funding.

16 De Pluriversity Weavers: Natalia Giraldo Jaramillo, Seunawiku Izquierdo Torres, Dwanimako Arroyo Izquierdo, Ana Bravo Perez en Aldo Esparza Ramos. Dit collectief is gezaaid volgens de wil van de Mamus van het reservaat van de Kwarte Umuke-gemeenschap,

16

17

gevestigd in Sierra Nevada de Santa Marta (Gonawindua) in Colombia.

17 Gustavo García Lopez, medeorganisator van TPEC Medeoprichter en lid van Post-Extractive Futures, een initiatief van verschillende collectieven om het denken

en handelen omtrent postextractieve samenlevingen te bevorderen.

18 Here We Draw the Line, een collectief dat de verdediging van het leven en de integriteit van de Colombiaanse ecologische en sociale leiders promoot.

OPNIEUW FALEN. BETER FALEN. OPNIEUW VALLEN. LANGZAMER VALLEN.

Teresa Borasino, Gustavo García López
en Vasna Ramasar

Wat als mislukkingen ons de toegangspoorten bieden die we nodig hebben in deze verontrustende tijden? Naarmate we blijven leren en dieper in onze praktijk richting postextractieve culturen duiken, zien we ons werk als voortdurende repetities. Gevangenisabolitionist en geleerde Ruth Wilson Gilmore herinnert ons eraan dat 'afschaffing de oefening van het leven is'. Dit betekent dat er geen definitieve, enkelvoudige bestemming is, maar dat onze perspectieven verschuiven zoals onze sociale contexten en collectieve dynamiek dat doen.¹ Experimenteren is nodig als de weg voor ons nog onverhard is. Repetities worden ruimtes waar mislukkingen, fouten, gebreken, haperingen en andere ongepolijste gebaren worden omarmd als de ultieme leermeesters. Deze repetities zijn onvolmaakte bewegingen in de richting van iets dat misschien nooit af zal zijn. Althans, niet tijdens ons leven.

Het verbeelden, handelen en gebaren richting postextractieve, postkapitalistische, feministische, queer, antiracistische en dekoloniale toekomst behelst vormen van repetitie als een experiment

waarin we kunnen leren, herhalen en vallen. We zijn in staat dit te doen als een persoonlijke, collectieve en creatieve praktijk. Deze overtuiging is de drijvende kracht achter ons project. Towards Post-Extractive Cultures (TPEC) is een samenwerking tussen kunstenaars, activisten en wetenschappers uit de diaspora van het zogenaamde 'Europese Zuiden'. We erkennen de complexiteit en spanningen die inherent zijn aan onze bevoorrechte geografieën en contexten, evenals de uitdagingen die zich voordoen bij het verrichten van dekoloniaal werk binnen koloniale kaders. Daarom proberen we onze privileges om te zetten in verantwoordelijkheden en onze verantwoordelijkheden in actie, waarbij we de schadelijke binaire Noord/Zuid-verhouding uitdagen en tegelijkertijd het 'Zuiden binnen het Noorden' zichtbaar maken.

In februari 2023 organiseerden we een tweedaagse openbare bijeenkomst in het Stedelijk Museum Amsterdam, met aansluitend een slotdag in OT301. Met de kennis die we tijdens dit evenement hebben opgedaan in het achterhoofd,

staan we in deze tekst stil bij de ervaringen van slagen en falen; leren en afleren; hopen, dromen en bouwen door mislukkingen en experimenten.

De leider van de Inheemse beweging, Ailton Krenak, vraagt: 'Waarom zijn we zo bang om te vallen, als vallen alles is wat we ooit hebben gedaan?'² Hij betoogt dat de mensheid altijd in een staat van vallen is geweest – vele einde-van-de-werelden heeft ervaren – maar dat we er constant bang voor zijn. Hij suggereert dat we, in plaats van deze val te vrezen of te vermijden, hem creatief moeten omarmen en moeten gebruiken als een kans voor spel en transformatie. 'Laten we ons creatieve en kritische vermogen gebruiken om een aantal kleurrijke parachutes te maken om de val te vertragen, [om] het om te vormen tot iets spannends en plezierigs.' We stellen ons voor dat de val langzaam, sierlijk en vol mogelijkheden is. Terwijl we vallen, zijn we getuige van een wijdverbreide sociale en ecologische ineenstorting. We zien de desintegratie van de structuren en instellingen die de wereld zoals we die kennen hebben gevormd aan ons voorbij gaan. Voor veel gemarginaliseerde en Inheemse gemeenschappen is dit niet het eerste einde van de wereld. Talloze werelden, kennissystemen, talen, liederen en mondelinge verhalen hebben al eerder opgehouden te bestaan, als een direct gevolg van het voortbestaan van de koloniale, patriarchale, kapitalistische systemen waarin we vandaag de dag leven.

Hoe zetten we het falen van deze systemen om in vruchtbare grond voor de geboorte van iets nieuws? Hoe kunnen we betekenis creëren te midden van de ineenstorting, in plaats van ons vast te klampen aan de schadelijke systemen uit het verleden? Waar gaan we heen om kleurrijke parachutes te bouwen en een bodem te leggen voor de transformatie die de wereld nodig heeft? Dit zijn de vragen

waarmee we continu worstelen terwijl we ons werk met dat van andere individuen, collectieven en bewegingen verweven, zij die vergelijkbare paden bewandelen in de richting van postextractivisme en dekolonisatie.

Spanningen en tegenstrijdigheden bij het werken binnen koloniale culturele instellingen in het Mondiale Noorden

Hoe benaderen we het verwerken van het falen van deze systemen en instellingen in de context van kunst en cultuur, redenerend vanuit de westerse epistemologie, een kennissysteem dat cultuur van de natuur heeft gescheiden en de talloze crises heeft gecreëerd die we nu ervaren? Tijdens de vele gesprekken voorafgaand aan het publieke evenement in het Stedelijk verkenden we de mogelijke risico's en dilemma's van het organiseren van onze bijeenkomst in een groot museum voor hedendaagse kunst. Zo herkenden we enkele van de conflicten die voortkwamen uit het beoefenen van postextractivisme in het 'Mondiale Noorden'. Hier is een fragment uit onze notities:

We stelden voor om de bijeenkomst in het Stedelijk Museum Amsterdam te organiseren en hier werd mee ingestemd. Het is onze bedoeling om ondervertegenwoordigde, gemarginaliseerde stemmen uit de periferie te versterken en ze naar het epicentrum van de hegemonische, neoliberale, koloniale cultuur te brengen. Door dit te doen, willen we hun normen ondermijnen en hun machtsstructuren aan het wankelen brengen.

Het museum heeft de oprechte wens uitgesproken om open en constructief samen te werken. Ze erkennen

hun diepgewortelde geschiedenis van koloniaal geweld en extractivisme. Daarbij zetten ze zich in voor transformatieve processen om hun toekomstige richting vorm te geven. We zijn ons echter bewust van het risico dat het museum dit evenement zou kunnen uitbuiten voor 'decolonial-washing', gezien hun ontoereikende inspanningen om hun koloniale erfenis aan te pakken.

We begrijpen dat het Stedelijk Museum rust op de voortdurende erfenis van de Nederlandse koloniale geschiedenis, – een geschiedenis die wordt gekenmerkt door onteigening, culturele uitwissing en slavernij. Deze fundamentele pijlers kunnen niet worden verwijderd en vervangen zonder diepgaande transformatie, waarvoor reflectie, herstel en restitutie van rijkdom en hulpbronnen is vereist. Dit is een realiteit waar we ons bewust van waren en waardoor we werden geconfronteerd met complexe vragen. Hoe werken we met en via een instelling die de koloniale structuren, raamwerken en verhalen die we willen ontmantelen een plaats biedt en in stand houdt? Hoe kan deze 'witte' bevoorrechte ruimte de deelname van de mensen met een gemarginaliseerde en geracialiseerde achtergrond ontmoedigen en belemmeren, wiens ervaringen we juist willen betrekken, versterken en ondersteunen?

Tijdens het evenement hebben we getracht een dynamische, levende ontmoeting op te zetten binnen de statische grenzen van het museum. Hierbij werden we geconfronteerd met extra spanningen. De rigide structuren, gesloten deuren en strikte regels van het museum maakten het onherbergzaam voor gevoelige en relationele uitwisselingen. Eenvoudige aspecten zoals tickets en veiligheidscontroles, hoewel perfect rationeel voor het beheren van conventionele

museumruimtes, versterkten gevoelens van poortwachters, afstand nemen en afzondering. Met name geracialiseerde mensen kunnen dit in hogere mate ervaren, omdat trauma's uit het verleden mogelijk worden getriggerd. Als organisatoren van het evenement realiseren we ons dat er dingen waren die we zelf beter hadden kunnen doen om de ruimte te dekoloniseren. Ondanks deze beperkingen ontstonden tijdens onze convergentie diepgaande gesprekken gebaseerd op nederigheid, kwetsbaarheid, solidariteit en onderlinge verbondenheid.

Hoe kan het museum zijn voorwaarden van controle en macht veranderen? Is zo'n verschuiving wel levensvatbaar? Wat zou er nodig zijn? Is er een rol weggelegd voor ons als cultuurbeoefenaars uit het Zuiden binnen het Noorden om verschillende kennissystemen en realiteiten te overbruggen? Wat zijn de gevolgen of conflicten die ontstaan bij het bouwen van die bruggen? Of zou het verstandiger zijn om ons terug te trekken en de lokale strijd in de periferie te blijven steunen?

We kunnen op dit moment helaas alleen maar meer vragen stellen dan antwoorden geven. Tegelijkertijd gaan we door met verkennen, experimenteren en gebaren richting alternatieve manieren van doen, weten, zijn en relateren. Hierbij proberen we de juiste bondgenoten te vinden om dit werk samen tot stand te brengen. Tegelijkertijd erkennen we dat we onze inspanningen moeten voortzetten en intensiveren om het koloniale en extractieve gedrag en de patronen die in ons zijn geïnternaliseerd onder ogen te zien en te composteren, om te voorkomen dat schadelijke praktijken worden gerepliceerd.

Onze bedoeling is om een kompas te co-creëren dat ons oriënteert door onzezekerheid, instabiliteit en complexiteit. In TPEC streven we ernaar ons vermogen te verdiepen, zodat we ruimte houden – cognitief, affectief en relationeel – voor

de paradoxen, spanningen en tegenstrijdigheden van onderling samenhangende crises en de schade waaraan we medeplichtig zijn. Op deze manier kunnen we effectieve acties ondernemen met een dieper onderscheidingsvermogen en transdisciplinaire, translokale, intergenerationale verantwoordelijkheid. We streven ernaar om te leren van fouten uit het verleden. Niet alleen om te voorkomen dat we ze herhalen, maar ook om te groeien in ons vermogen om bij te dragen aan het ontstaan van iets nieuws – mogelijk wijzer, levendiger en onderling afhankelijker. Om transparantie te garanderen en ons te verankeren in verantwoording, willen we enkele van de belangrijkste lessen die we in dit essay hebben geleerd met jullie delen.

Lessen voor toekomstige repetities

Terwijl we door deze complexiteiten, spanningen en paradoxen navigeren, ‘composteren’ we ze tot waardevolle lessen en vruchtbare grond voor toekomstige iteraties van TPEC. We gebruiken de metafoor van ‘goede grond leggen’³ voor het creëren van rituelen voor transformatie. We zetten ons met zorgvuldigheid in voor de ineenstorting en ontbinding van de structuren die het kapitalistische koloniale systeem in stand houden, ook met betrekking tot culturele instellingen. We onderzoeken manieren om ervoor te zorgen dat de voedingsstoffen en energie van de ontbindende stukken worden omgezet in vruchtbare compost waarin nieuwe verhalen en mogelijkheden kunnen gedijen. Wat zijn de noodzakelijke ingrediënten om goede grond te leggen? En wat zijn de ideale omstandigheden om iets nieuws soepel en gemakkelijk te laten opbloeien?

In ons proces hebben we enkele principes geïdentificeerd die ons zullen leiden in het proces van toekomstige ontmoetingen en het creëren van solidariteit, zoals in al het werk dat we doen.

1. Onze medeplichtigheid aan extractivisme en kolonialisme bij voorbaat erkennen en confronteren

De meesten van ons – organisatoren, partners, deelnemers, publiek – zijn geconditioneerd in de koloniale en kapitalistische moderniteit. Dit leidt er vaak toe dat we:

- de kosten van ons leren vergeten, ontkennen of verkeerd berekenen, vanwege onze gewoonte om te consumeren (consumptie van kennis, ervaringen, spiritualiteit, verlichting, enz.);
- bevrijding verwarren met zelfverwezenlijking en solidariteit met zelfvalidatie;
- een verlossersmentaliteit aannemen;
- de voorkeur geven aan snelle remedies en oplossingen boven diepgaande transformatie;
- vervallen in patronen van individualisme en hyperproductiviteit, wat het zorgvuldig opbouwen van relaties belemmert;
- ervoor kiezen om een breder publiek aan te spreken en prioriteit geven aan breedte boven diepgang.⁴

Levenslang en systematisch ontleren wordt van ons gevraagd. Hoe worden racistische, heteropatriarchale, kapitalistische, extractivistische manieren van denken geïnternaliseerd in ons bewustzijn en onderbewustzijn? Als we deze patronen ontleren, leren we opnieuw te leren. Binnen TPEC zijn we van plan om gezamenlijk andere manieren van leren en kennisproductie te verkennen en te

omarmen. Manieren die belichaamd, multisensorisch, relationeel en holistisch zijn – leerprocessen die ons hele wezen betrekken en onze diverse geschiedenissen, verhalen, afstammingslijnen, dromen, emoties, technologieën en somatische percepties behelzen.

2. Bouwen aan langdurige relaties waarin zorg centraal staat

Tijdens het organisatieproces moest het zorgvuldige werk van het cultiveren van relaties met onze organiserende partners plaats maken voor de planning, programmering en logistiek van het openbare evenement. In de toekomst zullen we prioriteit geven aan diepgang boven verbreding door de reikwijdte van het programma te verkleinen en de logistiek te vereenvoudigen. We zullen ook meer tijd vrijmaken voor opkomende interne gesprekken om de banden te versterken en openbare activiteiten te evalueren. Daarom moeten alle interacties relationeel en wederkerig zijn. Relaties kunnen niet worden gereduceerd tot transactionele uitwisselingen, maar vereisen dat we zaken als gelijken met elkaar delen, elke bijdrage valideren en verantwoordelijkheid bij het koesteren van die relaties omarmen. Deze richtlijnen weerspiegelen de waarden die we bewust willen inbouwen in al het werk dat we doen.

3. Geschiedenis uit het verleden afleren en de witte blik ongedaan maken

We hebben kritisch nagedacht over hoe gemarginaliseerde stemmen zijn gerepresenteerd en hoe de interactie met het publiek was. We hebben de uitdagingen die voortkwamen uit de ongelijke dynamiek tussen de ‘vertegenwoordigde’ en ‘de waarnemer/consument’ niet adequaat aangepakt. Hiertoe behoren de inherente problemen van een ‘witte

blik’ bij het presenteren van ‘Inheemse en gemarginaliseerde stemmen’ in een overwegend witte ruimte. In het geval van het Stedelijk, met zijn witte tentoonstellingszalen, overwegend witte collectie, witte directeur en overwegend witte publiek, is er een duidelijke kans op een afgang. Onze aanvankelijke intentie om een breder publiek te bereiken, was onbedoeld gericht op een wit publiek. Zoals Leanne Betasamosake Simpson opmerkt: ‘Een breder publiek is code voor een wit publiek, wat een code is voor minder boos, minder politiek, makkelijker te verteren.’ Een onbetwiste ‘witte blik’ die de politieke en radicale aard van de stemmen die we probeerden te versterken juist dreigt af te zwakken.

4. Ons voorrecht omzetten in een actiegerichte beweging

Hoe kunnen westerse culturele instellingen en een wit publiek gevoelig, nederig en actief luisteren naar de verhalen en visies van Inheemse en territoriale strijd, zonder terug te vallen in consumptie, toe-eigening, assimilatie, individualisme of het redderscomplex? We erkennen dat structuren in de samenleving wit privilege en de vorming van witheid produceren, een construct dat bijdraagt aan systemisch racisme tegen mensen die niet noodzakelijkerwijs als wit worden geïdentificeerd. Echt luisteren naar wat deze frontlinies vragen en dit aan de kaak stellen, betekent in de eerste plaats erkennen dat degenen met de meeste privileges de verantwoordelijkheid hebben om actie te ondernemen. Het vereist dat we verder gaan dan passieve observatie, bereid zijn om ongemak te voelen en uitgedaagd durven te worden. We moeten concrete stappen ondernemen om aan deze eisen te voldoen en daadwerkelijk handelen om te veranderen wat er aan de kaak is gesteld. We zijn verantwoordelijk

voor de relaties die we onderhouden, in het bijzonder met gemarginaliseerde gemeenschappen. Tegelijkertijd moeten instellingen processen en systemen creëren die hen verantwoordelijk houden voor hun beslissingen en acties op het gebied van ecologische en sociale rechtvaardigheid. Dit is de essentie van verantwoording in de praktijk.

Een nieuwe kijk op de rol van musea

Musea en culturele instellingen moeten ingrijpende transformaties ondergaan om effectief te kunnen reageren op huidige crises, waarbij ze verder gaan dan oppervlakkige veranderingen. Ze moeten daarentegen hun rol als culturele katalysator van nieuwe mogelijkheden in de samenleving belichamen, waarin ze het potentieel hebben om zich op te werpen als ruimtes van (ont)leren, reflectie en sociale actie. In deze ruimtes worden verschillende stemmen en perspectieven niet alleen gehoord, maar worden ze ook geïntegreerd in het DNA van hun organisatie, activiteiten en tentoonstellingen. Door gebruik te maken van de lessen die zijn getrokken uit initiatieven zoals TPEC, kan het Stedelijk Museum beginnen met het ontmantelen van de hardnekkige koloniale kaders waarop het museum is gebouwd. Deze kennis kunnen ze gebruiken om een 'vruchtbare bodem' te cultiveren, grond waarop nieuwe verhalen en mogelijkheden kunnen groeien.

Dit transformatieproces is echter vol tegenstrijdigheden. Instellingen in het Mondiale Noorden die kennis en wijsheid uit het Mondiale Zuiden benutten, lopen het risico de dynamieken van consumptie, extractivisme, toe-eigening en assimilatie, die we proberen uit te bannen, juist in stand houden. Het is essentieel

voor deze instellingen om methoden en systemen te ontwikkelen om de hierboven gedeelde principes structureel te implementeren, met het besef dat ook deze nog niet volledig toereikend zijn. Dergelijke methoden en systemen kunnen alleen legitiem worden ontwikkeld in dialoog met gemarginaliseerde groepen.

Ons collectieve doel is om bij te dragen aan de transformatie van deze instellingen. We willen ze helpen zich om te vormen tot plekken waar de overblijfselen van koloniale en extractieve erfenissen worden gecomposteerd tot voedsel voor een meervoudige, regeneratieve en rechtvaardige toekomst om te ontstaan en op te bloeien. Het vereist een langdurige toewijding om ingesleten patronen te ontwortelen en ruimte te maken – intern, extern en door het gehele systeem heen – voor nieuwe en voorouderlijke manieren van weten en zijn die veerkrachtig, wederkerig en regeneratief zijn.

1 Ruth Wilson Gilmore, 'Abolition on Stolen Land', Hoofdspreker voor UCLA Luskin Sanctuary Spaces: Reworlding Humanism, video, 1:58:26, 9 oktober 2020, <https://vimeo.com/467484872>.

2 Ailton Krenak, *Ideas to Postpone the End of the World* (Toronto: Anansi International, 2020).

3 Sophie Strand, 'My Body, the Ancestor: A Mycelial Conversation with Sophie Strand', interview door Charlotte Du Cann, *Dark Mountain*, editie 21 (2022), <https://dark-mountain.net/my-body-the-ancestor/>.

4 Lijst ontleend aan Gesturing Towards Decolonial Futures: 'The Gifts of Failure', <https://decolonialfutures.net/portfolio/the-gifts-of-failure/> (geraadpleegd op 29 juli 2024); '7 Steps Back and 7 Steps Forward (or Aside)', <https://decolonialfutures.net/2023/01/31/7-steps-back-and-7-steps-forward/>.

19

20

21

22

19 Talking Wings, een collectief voor het vertellen van milieuverhalen, voornamelijk gevormd door kunstenaars Blake Lavia en Tzintzun Aguilar-Izzo. Tijdens hun workshop Speaking Rivers.

38

20 De workshop Common Read, gegeven door Alejandra Ortiz de Zevallos, lid van collectief entre-ríos.

21 Colectivo Morivivi, een door vrouwen geleid artistiek collectief dat openbare kunst maakt in Puerto Rico. Tijdens hun workshop Visual Translations.

22 Collectief Suumil Móokt'aan tijdens hun workshop Inhabiting collective learning spaces from ancestral memory.

MET BIJDRAGEN VAN

TERESA BORASINO is een kunstenaar gevestigd in Amsterdam. Haar werk balanceert op de vruchtbare grens tussen kunst en activisme en tussen poëzie en politiek. Zij toont radicale betrokkenheid bij sociale bewegingen. In 2016 werd ze medeoprichter van Fossil Free Culture, een collectief van kunstenaars, activisten en wetenschappers die werken op het snijvlak van kunst en klimaatrechtvaardigheid. Sinds 2021 doet Borasino artistiek onderzoek naar de kosmovisie van de Andes en naar voorouderlijke kennis en praktijken. En sinds 2024 bouwt Borasino verder aan Towards Post-Extractive Cultures met een nieuw platform genaamd Quelccaya.

ALDO ESPARZA RAMOS is een kunstenaar en verhalenverteller. Zijn werk is gericht op sociale genezing en reconstructie, herstel en bescherming van voorouderlijke kennis. Esparza Ramos maakt deel uit van Weaving Realities, een in Amsterdam gevestigd kunstenaarscollectief dat openbare performances en workshops organiseert rond het concept '*sentipensar*', denken door gevoel, en het concept van 'praktische dekolonisatie', dat als doel heeft onszelf te leren om in harmonie met elkaar en de natuur te leven.

GUSTAVO GARCÍA LÓPEZ is een onderzoeker, organisator, aanjager en activist uit Puerto Rico, die samenwerkt met bewegingen en initiatieven die strijden voor milieurechtvaardigheid en meer rechtvaardige en ecologische werelden. Hij is momenteel verbonden aan het Centrum voor Sociale Studies aan de Universiteit van Coimbra, waar hij deel uitmaakt van de Ecology and Society Workshop (ECOSOC). Tussen 2019 en 2021 was hij de Prins Claus Chair aan het International Institute of Social Studies in Den Haag (Nederland). García López is een actief lid van Post-Extractive Futures (PEF), een collectief van activisten

en wetenschappers met een diasporische achtergrond. Zij werken door heel Europa, evenals in hun plaatsen van herkomst. Ze creëren ruimtes voor wederzijds leren en solidariteit tussen activisten die dromen, handelen en mobiliseren voor postkapitalistische, ecologische, feministische, afro-diasporische, intergenerationale, Inheemse en dekoloniale toekomst.

EMMA HARJADI HERMAN is manager Educatie en Inclusie bij het Stedelijk Museum Amsterdam. Zowel professioneel als vrijwillig zet zij zich in om de stemmen van kunstenaars en activisten bij een breder publiek hoorbaar te maken. Voorheen werkte Emma voor het feministische fonds Mama Cash, in de Nederlandse en Europese ambtenarij en voor verschillende non-profitorganisaties. Harjadi Herman was in 2006 fellow in het Amsterdamse programma van Humanity in Action en is nog steeds een actief lid van het netwerk, onder andere door deel te nemen aan P!oneers en het programma Addressing Anti-Semitism. Als vrijwilliger maakte ze onder andere deel uit van het bestuur van het kunstenaarscollectief LFMC (Lowrey Foley McClane) en Atria kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis in Amsterdam

MADE NGURAH AMANDA PINATIH is een kunsthistoricus. Als conservator Vormgeving van het Stedelijk Museum biedt ze nieuwe perspectieven op de enorme collectie vormgeving. Haar experimentele werkwijze wordt gedreven door een interesse in het ontwikkelen van nieuwe vormen van kennisoverdracht en het verkennen van nieuwe manieren waarop historische collecties jonge en toekomstige generaties kunnen betrekken. Haar onderzoek als externe promovendus aan de Vrije Universiteit in Amsterdam richt zich op de perceptie van de functie van Indonesische objecten die in de koloniale tijd naar Nederland zijn gekomen en die nu een rol spelen in de worsteling van jongeren uit diasporagemeenschappen met wortels in de Indonesische archipel om zich thuis te voelen. Pinatih is medeoprichter van Design Museum Dharavi in Mumbai, in de wijk Dharavi. In tentoonstellingen en projecten onderzoekt Pinatih sociale,

politieke, dekoloniale, ecologische en economische kwesties. In het Stedelijk organiseerde Pinatih de tentoonstellingen *Let Textiles Talk* (2021-2022), *It's Our F***ing Backyard* (2022), *When Things Are Beings* (2022-2023) en *Unravel: The Power and Politics of Textiles in Art* (2024-2025).

VASNA RAMASAR is Associate Professor in Human Ecology aan de Universiteit van Lund in Zweden. In Zuid-Afrika heeft ze daar belangrijke inzichten opgedaan over vrijheid, de relatie tussen mens en natuur, en ongelijkheid. Als wetenschapper en activist streeft Ramasar ernaar om haar onderzoek en onderwijs diep te verankeren in maatschappelijke relevantie en bij te dragen aan transformaties voor een rechtvaardigere wereld. Daarnaast is ze actief betrokken bij de Global Tapestry of Alternatives (GTA), een initiatief dat zich richt op het opbouwen van solidariteitsnetwerken en strategische allianties tussen groepen die radicale alternatieven ontwikkelen op lokaal, regionaal en mondiaal niveau.

S(TEDELIJK)ZINE

Issue N°3: Extractivism Everywhere
October 2024

Szine is een publicatie van Stedelijk Studies, de afdeling voor onderzoek en *curatorial practices* van het Stedelijk Museum Amsterdam. Szines zijn actueel, urgent en provocerend en worden onregelmatig gepubliceerd – en alleen wanneer we iets te melden hebben.

Editor-in-chief
Charl Landvreugd

Redacteur
Carlos Zepeda Aguilar

Vertaling Engels-Nederlands
Het Vertaalcollectief

Met bijdragen van
Teresa Borasino, Aldo Esparza
Ramos, Gustavo García López,
Emma Harjadi Herman, Amanda
Pinatih, and Vasna Ramasar

Projectcoördinatie
Carlos Zepeda

Eindredactie
Masha van Vliet

Ontwerp
Lena Steinborn

Lithografie en druk (Engels)
robstolk®, Amsterdam
Gedrukt op overgebleven
gerecycleerd papier

Oplage (Engels)
750

Alle nummers zijn gratis te downloaden in het Engels en Nederlands op stedelijkstudies.com/szine

© 2024 Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of in enige vorm of op enige wijze openbaar gemaakt, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Vrijwaring
Stedelijk Studies heeft zich tot het uiterste ingespannen om de rechtvaardigheden op de gebruikte illustraties te crediteren. Als u niet correct bent geïdentificeerd, neem dan contact met ons op om een correctie aan te brengen in een toekomstig nummer: stedelijkstudies@stedelijk.nl

Stedelijk Museum Amsterdam
cat. no. 969

Het Stedelijk Museum wordt
ondersteund door:

✘ Gemeente
✘ Amsterdam

Partner

VRIENDEN
LOTERIJ

STEDELIJK
MUSEUM
AMSTERDAM

STEDELIIJK
STUDIES

EXTRAACTIVISM
EVERYWHERE

SZINE #3

AMSTERDAM